

Høringsvar – NOU 2018:18 Trygge rammer for fosterhjem

Vi viser til Barne- og likestillingsdepartementets høring om NOU 2018:18 *Trygge rammer for fosterhjem*. Norsk Barnevernsamband (NBS) takker for muligheten for å gi innspill.

Norsk Barnevernsamband (NBS) er en sammenslutning av ulike organisasjoner som arbeider med å bedre oppvekstvilkår og rettigheter for barn og unge generelt, og for de utsatte barne- og ungdomsgruppene spesielt. Vi er pådrivere for å bedre rammebetingelsene for at barnevernet skal kunne tilby gode og forsvarlige tjenester. NBS oppgaver er å organisere og arrangere møteplasser og konferanser med dette formålet, og vi utgir Tidsskriftet Norges barnevern.

Innledning

Det har over flere år vært etterlyst en utredning om fosterhjemsomsorgen som er en bærebjelke i barnevernsfeltet. Fosterhjemsomsorgen representerer et av de viktigste tiltakene i barnevernet. Det er viktig å understreke at det å ta imot et fosterbarn er et samfunnsoppdrag, og fosterforeldre skal utøve daglig omsorg i samarbeid med barnets foreldre og med barneverntjenesten.

I vår høringsuttalelse vil vi først si noe generelt om mandatet for utredningen og sammensetningen av utvalget som har arbeidet med rapporten. Deretter vil vi kommentere sentrale deler av forslagene som fremgår av NOUen.

Utvalgets mandat og det overordnede synet på fosterforeldre

Vi tror at mandatet til utredningen ville ha stått seg på en mer helhetlig gjennomgang av fosterhjemsomsorg og følgelig et videre mandat. Utvalgets hovedoppgave har vært å redegjøre for hvordan økonomiske og faglige rammebetingelser og andre tjenester i kommunen på best mulig kan måte bidra til helhetlig støtte til barnet og fosterfamilien. Dette har ikke vært et enkel oppgave, men utredningen har bidratt med mange nyttige innspill til bedring av rammebetingelsene for barnet og fosterfamilien. Likevel ville det har vært en fordel om utredningen hadde tatt for seg flere av de sentrale utfordringene i fosterhjemsomsorgen, for eksempel spørsmål knyttet til avlastning for fosterforeldre,

uklarheter i forbindelse med familie- og nettverks plasseringer (for eksempel mangel på formelle avtaler), uklarheter og mangel på informasjon rundt flyttinger mv. En av de største utfordringene i fosterhjemsomsorgen er rekruttering av fosterhjem. Norsk Barnevernsamband skulle ha ønsket at utredningen hadde forholdt seg til disse problemstillingene, men vi er klar over at flere av disse blir behandlet i forslaget til ny barnevernlov.

Det kan også settes spørsmål ved at sentrale aktører i Fosterhjemsforeningen ikke har vært representert i utvalget. Et slikt grep ville kanskje ha skapt økt legitimitet i Fosterhjemsfeltet for utvalgets konklusjoner.

Fosterforeldre skal både gi barnet omsorg, trygghet og tilhørighet, samtidig som de også utfører et oppdrag og et arbeid på vegne av barneverntjenesten. Norsk Barnevernsamband mener derfor at fosterforeldrenes posisjon må forstås i lys av både en omsorgsdimensjon og en arbeidsdimensjon. I enkelte situasjoner vil det være omsorgsdimensjonen som står i sentrum, men i andre er det lønn og andre arbeidsbetingelser som vektlegges, og noen ganger begge deler. I utredningen beskrives fosterfamilien først og fremst som en familie som andre familier. Dette kan oppleves som en underkjenning av de praktiske og økonomiske utfordringene fosterfamilier opplever. Vi mener derfor at vi må ha et både/og perspektiv i det overordnede synet på fosterforeldre.

Til slutt vil vi også bemerke at utredningen ville ha stått seg på om alle forslagene til tiltak ville ha vært drøftet i lys av et barneperspektiv. Barnekonvensjonens tre P'er bør være en rettesnor for vurdering av alle tiltak i barnevernet; Prevention, protection and participation. Av denne grunn stiller vi spørsmål ved at enkelte tiltak er vurdert ut fra barn og unges alder, og ikke deres behov.

Forslag til endringer

I vurderingen av utvalgets forslag til endringer vil vi kommentere hovedanbefalingene.

1. Omlegging av de økonomiske rammene til fosterforeldre som gir større grad av standardisering og rettighetsfesting av økonomiske forhold

NBS støtter i hovedsak forslagene om en standardisering og rettighetsfesting av økonomiske forhold for fosterhjem slik at man kan redusere de store variasjonene i hvilke økonomiske betingelser som blir gitt det enkelte fosterhjem og unngå krevende konflikter mellom fosterforeldre og de kommunale barneverntjenestene. Dette innebærer at alle fosterforeldre skal motta en skattefri stønad. På denne måten løses også utfordringene enkelte fosterforeldre har opplevd når det gjelder trygdeytelser. NBS opplever det som vanskelig å ta stilling til omfanget av stønaden, annet enn at fosterforeldre må oppleve at denne ytelsen står i samsvar med den innsatsen de gjør. Fosterforeldre må sikres at de ikke risikerer tap av tjenestepensjoner ved å ta imot fosterbarn. Vi er også enige i at det bør utredes behovet for en forsikringsordning for personskader i fosterhjemmet, og vi vil understreke betydningen av at behovet for en slik ordning må bygge på solid dokumentasjon.

Utvalget foreslår også å rettighetsfeste mulighetene for frikjøp fra arbeid den første perioden etter at de har tatt imot et fosterbarn, men at ordningen skal differensiere avhengig av barnets alder. Dette betyr at permisjonslengden kan variere avhengig av om fosterbarnet er et spebarn eller skolebarn. Vi setter spørsmål ved om å regulere mulighetene for frikjøp med utgangspunkt i barnets alder. Det må være barnets beste og barnets behov som skal være styrende i alt barnevernsarbeid, og dette må også gjelde mulighetene for frikjøp fra arbeid for fosterforeldre. Videre heter det at frikjøp skal koples til 'målbare aktiviteter' som vil gi barneverntjenesten større mulighet til å vurdere effekten av ulike tiltak. Utvalget mener at det bør utvikles retningslinjer for når frikjøp utover den første perioden kan være aktuelt. Norsk barnevernssamband opplever at spørsmålet om frikjøp er uklart formulert, særlig hva gjelder 'målbare aktiviteter'. En slik formulering kan oppfattes som at fosterforeldre i dagens situasjon gis muligheter for frikjøp uten at det er grunnlag for dette. Det er derfor viktig at det foreligger grundig dokumentasjon for at dette er tilfelle.

2. Samordning og samarbeid

Norsk barnevernssamband ser det som positivt at barneverntjenesten skal forplikte seg til å samarbeide med fosterforeldrene, noe som ligger i forsvarlighetskravet. Vi støtter også forslaget om innføring av en plikt i kommuneloven for å sikre koordinerte kommunale tjenester til personer med behov for langvarige og koordinerte tjenester. Vi mener også at kommunene har en plikt til å opprette en funksjon som skal ha ansvaret for å koordinere hjelpetjenester til barn og unge. Vi mener at det bør utarbeides en nasjonal mal for tiltaksplaner hvor et punkt om individuell plan bakes inn. Barneverntjenesten er blitt et dokumenttungt. For å lette arbeidet noe, samt sikre at planen(e) er oppdaterte og virksomme, bør antallet planer reduseres, og ikke økes.

Vi støtter forslaget om at det skal utarbeides en forskrift om bruk av individuell plan i barnevernet, og at kommunene alltid skal vurdere om barnet kan flytte i fosterhjem i egen kommune eller nær egen kommune. Norsk Barnevernssamband har inntrykk av at barneverntjenestene i de fleste tilfellene ønsker å plassere barn og unge i egen kommune, men at Bufetat, av ulike grunner, ikke kan tilby fosterhjem i barnets hjemkommune. Dette er en stor utfordring og som Norsk Barnevernssamband skulle ønske at utredningen hadde sett nærmere på med et utvidet mandat.

3. Oppfølging og tiltak når barn bor i fosterhjem

Norsk Barnevernssamband er enige i fleste av forslagene som utvalget foreslår når det gjelder oppfølging av barn som bor i fosterhjem, for eksempel at samtlige arbeidsprosesser i fosterhjemsforløpet skal inngå i det nasjonale kvalitetssystemet. Vi ser det også som svært viktig at forskning på fosterhjemsområdet skal prioriteres, og vi vil gjerne delta i utviklingen av et slik forskningsprogram. Vi vil benytte anledningen til å peke på noen sentrale forskningstemaer, blant annet utvikling av kunnskap om omfanget av utilsiktede flyttinger og hvordan disse påvirker barna livssituasjon og utviklingsmuligheter, betydningen av samvær og hvilke former for samvær som passer for hvem, hva skal til for å øke rekrutteringen av fosterforeldre og i hvilken grad vil en iverksetting av tiltakene som foreslås skape gode

rammebetingelser for fosterfamilien og dermed sikre fosterbarnas behov for trygghet, stabilitet og utviklingsmuligheter.

Etableringen av spisskompetansemiljøer på fosterhjemsområdet som kan bistå barn, fosterfamilier og foreldre tilgang til spesialisert veiledning er et viktig tiltak. Det er likevel en stor utfordring hvor og hvem som skal kunne tilby en spesialisert veiledning. Mye tyder på at et slik tilbud bør ytes av en annen tjeneste enn barneverntjenesten fordi relasjonen til barneverntjenesten kan være vanskelig for mange av de som trenger slik hjelp. Spisskompetansemiljøene bør være tverrfaglige, og de bør også erfarne fosterforeldre bør også kunne benyttes i utviklingen av dette tilbudet.

Vi er også enige i at fosterhjemsavtalene skal inneholde en konkret plan for oppfølgingen og som skal brukes aktivt og evalueres en gang i året. Det bør innføres rapporteringsrutiner som sikrer at dette blir gjort.

Forslaget om innføring av faglige standarder for hva som er forsvarlig oppfølging og tilsyn bør utvikles, og kravene i dagens regelverk om antall oppfølgingsbesøk må opprettholdes, men vi ønsker at det i stedet for faglige standarder innføres faglige retningslinjer. Barneverntjenestens oppfølging av barnet og fosterforeldrene må først og fremst være tilpasset faglige vurderinger av barnets behov og helhetlige situasjon. NBS mener at mulighetene for å utøve et faglig skjønn i barneverntjenesten må sikres i den videre utviklingen av fosterhjemsomsorgen. NBS støtter mindretallet i utvalget som går inn for å opprettholde minimumskravet for antall besøk i fosterhjemmet. Vi tror at det er behov for både å fastslå minimumskravet for antall besøk i hjemmet og at utvikles faglige retningslinjer. For de nasjonale kvalitetsmålene for barnevernet skal innfris, må det også stilles krav om kompetanse hos de som skal føre tilsyn med barn i fosterhjem.

Vi er usikre på hva som menes med at det skal utvikles tilpassede oppfølgingstiltak for fosterhjem i barnets slekt og nettverk, men er enig i at besøks- og avlastningsordninger i barnets slekt eller nettverk skal alltid vurderes.

Et av de store utfordringene for barn som er under omsorg er vanskelighetene med å komme i kontakt med saksbehandler i barneverntjenesten både i og utenfor kontortid. Dette gjelder både barn fosterhjem og på institusjon. Det er derfor viktig at kommunene har et ansvar for å sikre at barn under omsorg har tilgang til fagfolk. Barna bør ha kjennskap til navn og telefonnummer til fagpersonene som de kan henvende seg til. Kriseberedskap for fosterhjemmene må også etableres i og utenfor kontortid. For å lykkes med dette, tror vi at det må øremerkes midler til kommunene for å få dette til.

Norsk Barnevernsamband er uenig i forslaget om at ettervern skal begrenses til fylte 23 år og støtter forslaget som ligger i ny barnevernlov av retten til ettervern skal gå til fylte 25 år. Vi vet at ettervern er av de viktigste faktorene for at barn som har vært under tiltak av barnevernet skal klare seg senere i livet. Av denne grunn må samfunnet kunne tilby tjenester som kan hjelpe sårbare ungdommer i overgangen til voksenlivet.

Oppfølging av foreldre med barn under omsorg er ikke tilstrekkelig. Vi er kjent med at det har vært gjort forsøk på å utvikle tilbudet ved at familievernkontorene har fått et ansvar for

å tilby foreldrene veiledning. Vi vet også at mange foreldre ikke forstår hvorfor de har mistet omsorgen for barna sine. Av denne grunn kan det være vanskelig for foreldrene å vite hva som skal til for at de skal få barna tilbake. Vi er enige med Organisasjon for barnevernsforeldre (OBF) at barneverntjenesten skal legge frem for fylkesnemnda en plan for oppfølging av foreldre etter omsorgsovertakelse, og at barneverntjenesten skal være forpliktet til å holde seg orientert om ulike oppfølgingstilbud til foreldre og informere foreldrene om disse, tiltak i regi av OBF, Norsk Fosterhjemsforening, Familievernet osv. Vi lurer også på hvorfor PRIDE-tilbudet som Bufetat i Region Sør har utviklet til foreldre som fratras omsorgen for barn, ikke er blitt vurdert i utredningen. Dette er blitt evaluert som svært vellykket.

4. Saksbehandling

Vi er enige i utvalgets konklusjon om ikke å endre regelverket slik at fosterforeldre skal få partsrettigheter etter barnevernsloven, men fosterforeldrenes erfaringer og synspunkter skal alltid høres og vurderes i barnevernssaker som omhandler fosterbarn. Vi støtter forslaget om at fosterforeldre gis en lovfestet uttalerett i saker om flytting av et barn etter barnevernloven § 4-17 og som kommer i tillegg til uttaleretten de allerede har i saker om tilbakeføring av barnet til foreldrene etter § 4-21.

Norsk Barnevernsamband ser behovet for å finne en måte å avklare spørsmål barnevernstjenesten og fosterforeldrene er uenig om, og ser det som positivt at dette spørsmålet skal utredes videre. Mulige løsninger må ikke komme i konflikt med det overordnede ansvaret som kommunene har når det gjelder å utvikle en forsvarlig fosterhjemsomsorg.

Oslo, 16. mai 2019

Med vennlig hilsen,

Tor Slettebø

Leder Norsk Barnevernsamband